

آیا چابهار بر مدار توسعه قرار دارد؟ آیا چشم‌انداز چابهار روشن است؟ آیا چابهار بعد از نزدیک ۳۰ سال می‌تواند به کارکردهای ذاتی‌اش نزدیک شود؟ آیا چابهار می‌تواند موتور توسعه محور شرق را روشن کند که از برنامه توسعه مطرح بوده است؟ اینها و هزار و یک پرسش اساسی و توسعه‌ای دیگر که در رابطه با چابهار مطرح است، یک دلیل بیشتر ندارد و آن ظرفیت‌های ذاتی و نهفته چابهار است که در صورت بلوغ و شکوفایی نه تنها منطقه و استان، که می‌تواند در اقتصاد ملی نقش‌آفرینی کند. آنچه از آن با عنوان مانع توسعه ظرفیت‌های چابهار نام برده می‌شد، جانمایی نادرست منطقه آزاد در چابهار بود که عملاً فرصت توسعه را از آن گرفته بود. اما سال گذشته محدوده منطقه آزاد بازنگری شده و با افزایش ۶۸ هزارهکتاری، شهر و بندر را در برگرفت. حال با گذشت یک سال پرسش اساسی این است که آیا اکنون چابهار در مسیر توسعه قرار دارد که با توسعه محدوده این روند شتاب گیرد؟

گزارش حاضر به استناد آمارهای عملکردی چابهار در مقام پاسخ به این پرسش برآمده است.

ارزش تولید؛ رشد پنج‌برابری

منطقه آزاد چابهار از زمان آغاز به کار به عنوان یک واحد مورد توجه، نقش مهمی در حوزه تولید به ویژه در حوزه تامین کالاها و محصولات کشورهای حوزه نفوذ این منطقه داشته است. روند این رشد از سال ۱۳۹۳ که ارزش تولیدی معادل ۱۲۴۰ میلیارد ریال را ثبت کرده به طور پیوسته تا سال ۱۳۹۶ سیر صعودی به خود دیده است که در سال مورد اشاره با رشدی بیش از چهار برابر، رقم ۵۶۸۰ میلیارد ریال را در حوزه ارزش تولیدات ثبت کرده است. این میزان اگرچه در سال بعد با اندکی کاهش به ۳۴۵۰ میلیارد ریال رسید اما با رشدی پرشتاب‌تر در سال ۱۳۹۸ توانست خود را به نزدیکی شش هزار میلیارد ریال برساند.

سرمایه‌گذاری داخلی؛ رشد چهاربرابری

پتانسیل دیگر این منطقه، در توانایی جذب سرمایه‌گذاری داخلی از سرمایه‌گذاران ایرانی است که تشویق آنها به سرمایه‌گذاری در چابهار اگرچه در طول چهار سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۶ شیب ملایمی را تجربه کرده است و در آخر این بازه به ۲۰۱۵ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری داخلی محقق شده رسید اما پس از این سال با رشدی خیره‌کننده در سال ۱۳۹۷ رشدی چهاربرابری را به دست آورد و در سال پس از آن یعنی ۱۳۹۸، توان جذب رقمی معادل ۱۲۶۷۰ میلیارد ریال را ثبت کرد. این رشد شتابان در قابلیت سرمایه‌گذاری داخلی محقق شده نشان از توان بالای این منطقه در تشویق سرمایه‌گذاران داخلی به سرازیر کردن دارایی‌های خود به منطقه آزاد چابهار خواهد داشت تا علاوه بر افزایش امکان تولید در این منطقه، امکان افزایش ثروت ملی نیز محقق شود.

افراد شاغل به کار؛ رشد سه‌برابری

متاثر از چنین مساله‌ای، آمارها نشان می‌دهد تعداد کل واحدهای تولیدی منطقه آزاد چابهار در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ روند صعودی به خود گرفته و در سال پایانی به ۲۶۹ شرکت افزایش یافته است. تاثیر افزایش تعداد این شرکت‌ها بر اشتغال واحدهای تولیدی نیز اثرگذار بوده است به شکلی که در همین بازه زمانی، سه برابر شدن تعداد افراد شاغل به کار در واحدهای تولیدی منطقه را می‌توان مشاهده کرد.

صادرات؛ رشد دوبرابری

در حوزه صادرات، فعالیت‌های منطقه آزاد چابهار به دو حوزه صادرات برون‌مرزی و صادرات به سرزمین اصلی تقسیم می‌شود. اگرچه این منطقه در حوزه صادرات کالا و خدمات، حضور فعالی در بازارهای منطقه‌ای و جهانی داشته است اما به دلایل گوناگون، برآیند صادرات در یک دهه اخیر روندی نوسانی به خود گرفته است. ارزش صادرات به خارج از کشور از مبدأ منطقه آزاد چابهار در سال ۱۳۹۷ معادل پنج میلیون دلار بوده است که در سال ۱۳۹۶ رشد بیشتری داشته و به عدد هفت میلیون دلار رسیده است. در فاصله سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۷، افزایش دوبرابری ارزش صادرات در این حوزه ثبت و رقم ۱۵ میلیون دلار برآورد شده است. با این حال در سال ۱۳۹۸ این میزان با افت محسوس همراه بوده به گونه‌ای که در پایان این سال، ارزش صادراتی به حدود ۳/۹ میلیون دلار رسیده است.

صادرات به سرزمین اصلی؛ رشد سه‌برابری

در سوی دیگر، صادرات به سرزمین اصلی نیز تقریباً روندی مشابه را طی کرده است و پس از یک دوره کم‌نوسان، از سال ۱۳۹۶ که رقمی برابر با هشت میلیون دلار را محقق کرده، در سال ۱۳۹۷ دو برابر شده و در سال بعد یعنی ۱۳۹۸، به بالاترین سطح در تاریخ خود رسیده که ارزش ۴/۲۱ میلیون دلار را محقق کرده است.

سهم ۸۱ درصد منطقه آزاد در پروژه‌های عمرانی

علاوه بر تمرکز منطقه آزاد چابهار بر محور اصلی توانایی این منطقه که اغلب صادرات و واردات و تولید کالا و خدمات برای کشورهای حوزه نفوذ خود است، با این حال طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی متعددی توسط سازمان منطقه آزاد چابهار به مرحله اجرا درآمده است. آمارها نشان می‌دهد از سال ۱۳۹۷ برنامه‌ای در راستای اجرای ۳۱ پروژه عمرانی در دستور کار قرار گرفته که قرار است ۷۱ درصد از آنها تا پایان نیمه اول ۱۴۰۰ به بهره‌برداری برسد. این پروژه‌ها با مشارکت حداکثری سازمان منطقه آزاد چابهار عملیاتی شده و سهم سازمان در این مهم شامل ۸۱ درصد از سهم آنهاست. در زمان احداث و بهره‌برداری از این پروژه‌ها ۴۷۷۷ فرصت شغلی ایجاد خواهد شد که تاثیر بسزایی بر اقتصاد اجتماعی منطقه خواهد گذاشت.

حمل‌ونقل و ترانزیت در صدر پروژه‌های عمرانی

مجموع ارزش سرمایه‌گذاری پروژه‌های عمرانی در سال ۱۳۹۹ حدود ۲۵۰۹۱ میلیارد ریال و حجم پروژه‌های قابل بهره‌برداری حدود ۹۳۷۸ میلیارد ریال برآورد شده است که حوزه «زیرساخت حمل‌ونقل و ترانزیت» با ۱۱۰۰۷ میلیارد ریال بیشترین سهم را در این پروژه‌های عمرانی به خود اختصاص داده است و پس از آن، حوزه‌های زیرساخت گردشگری، زیرساخت اداری و زیرساخت مسکونی در رده‌های بعدی قرار دارند.

تمرکز ویژه بر مسوولیت‌های اجتماعی

از جمله اقدامات مهم سازمان منطقه آزاد چابهار در راستای توجه به وظایف انسانی، ایفای نقش مسوولیت اجتماعی است. این سازمان توانمندسازی محلی را یکی از دستورات اساسی در کار خود قرار داده و در سال ۱۳۹۸ با کمک دانشگاه تهران و صاحب‌نظران محلی و استانی اقدام به تدوین سند مسوولیت اجتماعی سازمانی کرد. بر همین مبنا، این سازمان در بخش‌های گوناگونی از جمله بهداشت و درمان، توسعه گردشگری، حمایت‌های اجتماعی، آموزش و فرهنگی، محیط زیست، ساخت فیلم و حتی ساخت مدرسه فعالیت‌های

قابل توجهی داشته است. در ۱۰۰ پروژه‌ای که سازمان منطقه آزاد چابهار در آن فعالیت داشته، ۴۸ پروژه اجتماعی شامل پروژه ساخت ۲۰ مدرسه، یک مجتمع شبانه‌روزی، سه خوابگاه، چهار زیرساخت بهداشتی و ۲۰ زیرساخت ورزشی است که بیشترین سهم را در پروژه‌های مسوولیت این سازمان به خود اختصاص داده است. پس از آن نیز پروژه‌های فرهنگی با ۳۳ پروژه شامل ساخت و تجهیز ۲۷ خانه امید روستایی، پنج کتابخانه روستایی و یک خانه فرهنگ و هنر و همچنین اجرای ۱۷ پروژه گردشگری و دو پروژه محیط زیستی را می‌توان یادآور شد. به همین ترتیب، شاید شاخص‌ترین اقدام این سازمان در این زمینه را بتوان راه‌اندازی و حمایت و روند فعالیت دبیرستان دانا و توانا عنوان کرد. هدف از حمایت و پشتیبانی از این نهاد علمی-آموزشی که با نگاهی آینده‌نگرانه به آن توجه شده است، بارورسازی پتانسیل‌های استعدادی و تقویت تخصص نسل‌های آینده است که قطعاً تأثیر بسزایی در آینده این منطقه و حتی کشور خواهد داشت.

